

Уткіна Ірина Сергіївна
Київський енергетичний коледж

КОНЦЕПТ ДУШІ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Душа... Та невідома субстанція, за покликом якої ми йдемо по життю,
приймаємо важливі рішення, будуємо долю.

Якщо звернутися до тлумачного словника, то ми знайдемо декілька визначень цього поняття: «Душа, -і, ж. 1.внутрішній психічний світ людини *на душі стало легше. 2. Основні риси характеру, людина з певними рисами характеру *добра душа. 3.про людину *прийшло десять душ. 4. Центральна фігура чого-небудь *душа товариства [2, с. 119].

З поміж інших, хотілося б звернути увагу саме на перше визначення «душа – внутрішній психічний світ людини». Наскільки індивідуальна і не схожа на іншу кожна людина, рівно настільки ж різні внутрішні світи кожної з них. Часто, вірно це чи ні, під час прийняття важливих рішень в житті, часом від яких залежить наше майбутнє, ми керуємося внутрішніми почуттями, відсуваючи на задній план не менш важливий аспект – розум. Чи вірний вибір зробили ми – покаже час. А зараз душа керує вчинком, а ми – душею. Не секрет, що література – відбиток реалій. Усе, що відбувається з нами, навколо нас, всередині нас – змальовується кольоровими пензлями слова на папері, у вірші, в оповіданні, в книзі. Не дарма про вдалий твір мистецтва або літератури кажуть «автор вклав душу». І кожен його твір – це часточка його душі, його почуттів і часто навіть його життя.

Розглядаючи тему концепту душі в українській літературі, можна навести безліч прикладів, де саме душа, її голос, зіграв ключову роль у подіях, які розгортаються у творі. Яскравим прикладом того, безперечно, є героїня драми-феєрії «Лісова пісня» легендарної поетеси Лесі Українки. Мавка жила душею. Вона була наче сама душа. На думку Т. Гундорової: «...відкрита для спілкування на духовному рівні «лісова пісня» Мавки, яка народжується з *природної циклічності* («легкий, пухкий попільець / ляже, вернувшись, в рідну землю, / вкупі з водою там зростить вербицю, – / стане початком тоді мій кінець») і з *духовного бажання* (що символізується народженням людської «душі»). «Лісова пісня» – голос вербової сопілки, душа втіленого «тіла» - символ ейдетичної сутності словесної творчості» [1, с. 268].

Будучи царівною лісу, відчуваючи кожен його куточок, кожного його мешканця, вона була щаслива у цьому, не знаючи підступності і мізерності світу людей. Безтурботливо живучи серед краси природи, серед чистих і відкритих її мешканців, Мавка, яка і була частиною цієї природи, насолоджувалась красою навколишнього світу. І здавалося, цю гармонію не в силі порушити нікому. За словами Т. Гундорової: «...вся стилістика і ритмомелодика «Лісової пісні» народжені з синтезу «дивної» мови Мавки (інстинктивно-природної основи мовлення, позбавленої умовностей і фальші соціуму, культури) та власне людської духовної практики, яка ще не оновлена (як гра Лукаша, що «творить» світ, а не «відкриває», «як цвіт душі», ще не направлений на власну суб'єктивність)» [1, с. 272-273].

Але, зустрівши Лукаша, ідучи за покликом душі, відчуваючи до нього справжнє чисте, можна навіть сказати, неземне кохання, Мавка втрачає себе, губить ту індивідуальність і душевну рівновагу, яка була притаманна саме їй. Реалії людського життя не дають їй жити і насолоджуватися життям повноцінно. Зрада, розрахунок та корисливість людей ламають її. Та не знищують її душу. У третій дії головна героїня проголошує: « Ні! Я жива! Я буду вічно жити! / Я в серці маю те, що не вмирає...» [4, с. 196].

Цій героїні, можна сказати пощастило, душа її таки залишилася живою, чистою. Чого не скажеш про іншого, не менш знаного в українській літературі героя, Чіпку Варениченка. Піддавшись обставинам, піддавшись власній хвилиночній слабкості, він втрачає душу. Ту силу і міць, якими наділила його природа, герой спустив нанівець. Втративши себе, нехтуючи родиною, усіма позитивними людськими якостями, топить у горілці свою душу. Врешті-решт Чіпка робить вчинок, який, безумовно, немає жодних виправдань. Чіпка вбиває родину з восьми людей. За що? Шукає правди!!! І що має натомість: «Плакали розбишаки, навіки прощаючись з рідним селом, з своїми людьми – рідними й нерідними. Один Чіпка не плакав. Як той сич насуплений, стояв він нарізно всіх, звисивши на груди важку голову... Не знайшлося душі, щоб підійшла до нього, попрощалася...» [3, с. 346-347].

З упевненістю можемо сказати, що герої у переважній частині творів літератури загалом, і української зокрема, на роздоріжжі своїх долі прислухаються до струн своєї душі. А від того, яку мелодію грає їхній внутрішній світ, мінорну чи мажорну, залежить вірність їхнього вибору.

Список використаних джерел

1. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурс ранняго українського модернізму. Постмодерна інтерпретація / Тамара Гундорова. – Львів: Літопис, 1997. – 297 с.
2. Івченко А. Тлумачний словник української мови / Анатолій Івченко – Харків: Фоліо, 2000. – 541 с.
3. Мирний П. «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» / Панас Мирний – Харків: Фоліо, 2005. – 352 с.
4. Українка Л. Драматичні твори / Леся Українка. – Київ: Наукова думка, 2004. – 382 с.